

Функции и правомощия на основните органи на ООН

Съгласно Устава **главните органи на ООН** са шест: **Общо събрание (ОС)**, **Съвет за сигурност (СС)**, **Икономически и социален съвет (ИКОСОС)**, **Съвет за попечителство (СП)**, **Международен съд (МС)** и **Секретариат**.

Общото събрание е главният съвещателен орган. Негови членове са всички членове на ООН, всеки член има един глас. Решенията по важни въпроси (свързани с мира и сигурността; приемането на нови членове; бюджетни въпроси) се вземат с мнозинство от 2/3, по други въпроси – с просто мнозинство. Съгл. УООН *функциите и правомощията* на ОС включват:

- да разглежда и да прави препоръки по принципите на сътрудничеството за поддържане на международния мир и сигурност, вкл. принципите относно разоръжаването и регулирането на въоръженията;
- да разисква всякакви въпроси, отнасящи се до поддържането на международния мир и сигурност (с изключение на случаите, когато даден проблем се обсъжда от СС) и да прави препоръки;
- да обсъжда и с това изключение да дава препоръки по всякакви въпроси в рамките на УООН или по въпроси, отнасящи се до правомощията и функциите на всеки орган на ООН;
- да извършва проучвания и да прави препоръки с цел да подпомага международното сътрудничество в политическата област, да насърчава развитието и кодификацията на международното право, да съдейства за осъществяване на правата на човека и основните свободи за всички и да съдейства на международното сътрудничество в икономическата, социалната, културната, образователната и здравната област;
- да препоръчва мерки за мирно уреждане на всяко положение, независимо от произхода му, което би могло да увреди на приятелските отношения между народите;
- да получава и да разглежда доклади на СС и други органи на ООН;
- да разглежда и утвърждава бюджета на ООН и да определя размера на вноските на отделните членове;
- да избира непостоянните членове на СС, членовете на ИКОСОС и подлежащите на избиране членове на Съвета за попечителство; съвместно със СС да участва в избора на съдии от Международния съд и, по препоръка на СС, да назначава Генералния секретар.

Съвет за сигурност

Съгл. Устава СС носи главната отговорност за поддържане на международния мир и сигурност. СС има 15 члена: 5 постоянни – Китай, Франция, Руската федерация, Великобритания и САЩ и 10 избирани от ОС за двегодишен срок. Всеки член има един глас. Решенията по процедурни въпроси се смятат за приети, когато за тях са гласували поне 9 от 15 членове. За приемане на решения по същество са необходими девет гласа и липса на отрицателен вот на който и да е от петте постоянни членове. Съгл. Чл. 25 от УООН всички членове на ООН се съгласяват да се подчиняват на решенията на СС и да ги изпълняват. Това е единственият орган на ООН, чийто решения държавите-членки, съгл. УООН, са длъжни да изпълняват. Съгл. УООН СС има следните *функции и правомощия*:

- да поддържа международния мир и сигурност в съответствие с принципите и целите на ООН;
- да изработва планове за установяване на система за регулиране на въоръженията;

- да призовава страните по споровете да ги решават с мирни средства;
- да разследва всеки спор или всяко положение, което може да доведе до международни търкания и да прави препоръки за методите за решаване на подобни спорове или начините за уреждането им;
- да определя съществуването на заплаха срещу мира или акт на агресия и да прави препоръки за необходимите мерки;
- да призовава съответните страни да се съобразяват с препоръчаните мерки, които смята за необходими или желателни за предотвратяване влошаването на ситуацията;
- да призовава членовете на ООН да приложат мерки, които не са свързани с употреба на сила, напр. налагане на санкции, с оглед изпълнение на решенията на Съвета;
- да използва или да одобрява използването на сила за поддържането или възстановяването на международния мир и сигурност;
- да насърчава мирното уреждане на местните спорове чрез регионални споразумения и да използва такива регионални споразумения за предприемане на действия под своя егида;
- да внася в ОС препоръки за назначаване на генерален секретар и заедно с ОС да избира съдии за Международния съд;
- да изисква от Международния съд консултативни мнения по всякакви правни въпроси;
- да прави препоръки пред ОС за приемане на нови членове на ООН.

Икономически и социален съвет

Учреден в съответствие с УООН като главен орган за координиране на икономическите, социалните и други дейности на ООН и на специализираните агенции и институции. Състои се от 54 членове, имащи тригодишен мандат. Гласуването в Съвета е с просто мнозинство, всеки член има един глас. *Функциите и правомощията* на Съвета са:

- да служи като централен форум за обсъждане на международните икономически и социални въпроси и за изработване на препоръки за политиката по тези проблеми, насочени към държавите-членки и към системата на ООН;
- да провежда и организира проучвания, да съставя доклади и да прави препоръки по международни икономически, социални, културни, образователни, здравни и др., свързани с тях въпроси;
- да насърчава зачитането и спазването на правата на човека и основните свободи;
- да подпомага подготовката и организацията на големи международни конференции по икономически, социални и свързани с тях въпроси и да насърчава довеждането докрай на техните цели;
- да съгласува дейността на специализираните организации чрез съвещание с тях и чрез препоръки до такива организации, както и чрез препоръки до ОС.

Съвет за попечителство

Създаден е съгл. Устава през 1945 г. да осигури международно наблюдение на 11 територии под попечителство, поставени под управлението на 7 страни-членки и да гарантира адекватни стъпки за подготовка на тези територии за самоуправление или независимост. УООН упълномощава Съвета за попечителство да разглежда и обсъжда отчети на управляващите власти, отнасящи се до политическия, икономическия, социалния и образователния напредък на народите от подопечните територии; да

разглежда петиции, отправени от тях; да устройва специални посещения в подопечните територии.

През 1994 г. всички подопечни територии постигнаха независимост или като отделни държави, или като се присъединиха към съседни независими държави.

След приключване на работата на Съвета по попечителство бяха внесени поправки в неговия процедурен правилник, според които членовете на Съвета – петте постоянни членове на Съвета за сигурност – ще заседават само при възникване на необходимост.

Международен съд

Главният съдебен орган на ООН. Разположен в Хага, Холандия. Решава юридически спорове между държавите и дава консултативни мнения на ООН и нейните специализирани организации. Статутът на Международния съд е неотменима част от Устава на ООН. Към съда могат да се обръщат всички държави-членки на ООН. В съда могат да завеждат дела и да бъдат страни по дела само държави. Общото събрание и Съветът за сигурност могат да се обръщат към Съда за консултативно мнение по всеки юридически проблем. За консултативно мнение по въпроси от сферата на тяхната дейност могат да се обръщат и други органи на ООН, ако са упълномощени от Общото събрание. Съдът се състои от *15 съдии*, избирани от ОС и СС, които гласуват независимо един от друг. Те се избират на основата на тяхната квалификация и съставът им трябва да осигурява представителство на основните правни системи в света. Съдиите имат деветгодишен мандат и не могат да бъдат преизбирани.

Секретариат

Състои се от международен персонал, който работи в учрежденията по цял свят. Извършва всекидневната работа на организацията. Той обслужва и другите главни органи на ООН и осъществява приетите от тях програми и политически постановки. Секретариатът се оглавява от Генералният секретар, който се назначава от ОС по препоръка на СС за срок от пет години, с възможност за преизбиране. Задълженията на Секретариата са разнообразни – от ръководство на операции за поддържане на мира до посредничество в международни спорове, съставяне на обзори за икономическите и социалните тенденции, подготовката на изследвания по правата на човека и устойчивото развитие. Секретариатът организира международни конференции по въпроси от световно значение; осъществява превода на изказванията и документите на официалните езици на ООН. Щатът на секретариата е около 7500 души от 170 държави и получава заплати от редовния бюджет. Като международни граждански служители те и ГС на организацията отговарят за действията си само пред ООН и полагат клетва, с която се задължават да не искат и да не получават инструкции от което и да е правителство.